

Duchovnívědecká nauka o člověku

Výraz já u různých lidských ras

OSMNÁCTÁ PŘEDNÁŠKA

3. května 1909

Poté co jsme se před osmi dny seznámili s tím, co lidské nitro vyjadřuje zcela určitými všedními drobnostmi, smíchem a pláčem, seznámíme se dnes se vztahy svého bližšího i vzdálenějšího okolí, na nichž v jistém vztahu závisí nitro člověka a tím vůbec celý vývoj člověka. Nauka o člověku v nejširším rozsahu bylo to, čím jsme se zde tuto zimu v pobočkových přednáškách zabývali, a nauka o člověku v nejrůznějších oblastech má být i nadále to, čím se budeme zabývat.

Když se někdy trochu zamyslíte nad tím, co víte o zemských poměrech, pak si také předem řeknete za poměrně povrchního pozorování, že člověk se různě utváří v různých končinách, v různých územích naší Země. Vnější tělesné vlastnosti se rozlišují podle různých zemských území. Vzpomeňte si na to, že jsou „rasy“, černá, rudá, žlutá a bílá rasa, a jak jsou tyto rasy původně spojeny s určitými územími naší Země. Najdete to také potvrzené, když se zahledíte do svých vědomostí o dějinách, ať s ohledem na to, co dneska poskytuje škola na základě pozorování fyzicko-materiálních poměrů, ať je to to, co jsme už poznali samou antroposofickou vědou. Tu hledíme zpět do daleké minulosti a vidíme, jak se duše člověka a vlastně i tělo člověka vyvíjelo v různých epochách zemského vývoje. Vždyť jsme v oblastech duchovní vědy pohlédli zpět do prastaré Indie, do staré Persie, Egypta a tak dále. A viděli jsme, jak jednotlivé schopnosti, které člověk dnes má, postupně teprve vykvétaly. To všechno už vám dává představu o tom, jak vnější poměry souvisejí s rozvojem vnitřní lidské bytosti. Teď se zeptejme: Když už dnešní poměry naší Země způsobují takovou lidskou rozličnost, jaká rozličnost musela být způsobena v člověku od počátku našeho zemského vývoje, když vlastně zemský vývoj začal teprve, když prošel saturnským, slunečním a měsíčním vývojem. Různé věci z toho jsme popsali. Ale to, co budeme dnes popisovat, budeme pozorovat opět z jiného hlediska. Tím totiž se právě učíme poznávat poměry lidské bytosti, když je pozorujeme stále z nových hledisek.

Když byla tato Země na počátku svého vývoje, byla, jak víte, ještě se Sluncem a Měsícem jedno těleso. Tenkrát musely tedy být poměry v našem celém vývoji úplně jiné. Jak úplně jiný musel být člověk, který se vyvíjel uvnitř našeho zemského vývoje, když byla Země ještě spojena se Sluncem; a opět jak se musel člověk změnit, když se od Země oddělilo nejprve Slunce a pak i Měsíc! Dnes víme, že doba, po níž se Slunce a Měsíc oddělily od Země, je také doba tak zvaného lemurského vývoje, kdy člověk teprve začal, trochu začal dostávat podobu, která je poněkud podobná dnešní. Častěji jsme to vyjádřili tak, že jsme řekli: vlastně teprve tenkrát sestoupil člověk z vyšších oblastí na Zemi. Když ještě bylo Slunce se Zemí spojeno, byl sice člověk také v jakémsi fyzickém těle, ale nikoli v takovém jako dnes. Tenkrát byl ve fyzickém těle asi tak, jako kdybyste si myslili, že člověk nestojí na zemi svými nohama, ale že se vznáší ve vzduchu a v sobě nemá žádné kosti, ale že ještě patří do oblasti vzduchu a vody, přičemž si musíme představit vodu ve vzduchu rozplynutou. Byl jako průhledná bytost v okruhu Země. Dnešní zrak by neuměl tohoto člověka rozlišit od jeho okolí, jako dnešní zrak nemůže rozlišovat ani jistá mořská zvířata od jejich okolí, protože v podstatě vypadají právě tak jako jejich okolí. Takového člověka si můžeme představit jako bytost kmitající se vzduchem. Teprve po

odloučení Slunce a Měsíce se stal člověk takovým, jak ho známe. Co bylo podmínkou toho, že se člověk mohl vyvinout tak, jaký je dnes? - K tomu bylo nutné, aby sluneční síla nepůsobila zevnitř na Zemi, ale zvenku. To byl smysl odloučení Slunce i Měsíce, aby obě tato světová tělesa své síly, jako Slunce své světlo, posílala z vnějšku sem na Zemi. Jen tak mohl člověk dostat svou dnešní podobu, že ho světlo Slunce neozařovalo zevnitř, ze středu světového tělesa, ale ze strany. Uvědomte si, že kdybychom přijali takovou domněnku, že by se dnes Měsíc opět vrátil na Zemi, že by se Slunce opět spojilo se Zemí: pak by si musel člověk, kdyby chtěl obstát, opět kolem sebe rozložit tělo, které by bylo vzdušné jako tenkrát; musel by se chovat jako kmitající se bytost v okolí, v němž je dnes doma. Tak vděčí člověk za své současné jsoucnost tomu, že jej ozařuje Slunce a Měsíc zvenku. Dnes při tom nebudeme přihlížet k žádným jiným silám.

Slunce a Měsíc působí ale zvenku různě. Jinak působí Slunce v krajinách severního pólu a jinak na rovníku. Dostáváme obraz ohromných rozdílů, které dostaly smysl od okamžiku, kdy Slunce začalo ozařovat Zemi zvenku. Vždyť víte, že čím dále jdeme k severnímu pólu, tím odlišnější jsou poměry, které vládou pokud se týče zimy a léta. A na severním pólu je například právě půl roku den a půl roku noc. Vezmete-li v úvahu tyto poměry, objasní se vám, co umí o těchto věcech sdělit duchovní věda. Umí o tom říci, že právě kolem severního pólu zemské poměry v lemurské době byly ještě nejpodobnější těm poměrům, jaké byly na Zemi, když s ní ještě byly spojeny Slunce a Měsíc. Dnes se ovšem tyto poměry úplně změnily. Ale dokonce i dnes platí ještě v určitém vztahu to, že kolem severního pólu je ze středu Země nej silnější vliv na její povrch a že tam jsou vlivy Slunce a Měsíce nej menší. Co se od lemurské doby uplatnilo, že ozařování z vnějšku nabylo tak velkého vlivu, to se nejméně splnilo kolem severního pólu, takže působení z nitra Země na povrch a na všechno, co na povrchu žije, je největší kolem severního pólu. Naproti tomu je vliv Slunce a Měsíce nejsilnější kolem rovníku. Bylo to tak už v lemurské době. Z kroniky akáša můžeme zjistit, že se poměry na Zemi naprosto změnily oddělením Slunce a Měsíce. Tím ovšem došlo i ke zcela určitému účinku. Vzniklo něco, co má pro celý vývoj Země zásadní význam. Kolem severního pólu bylo právě z tohoto důvodu člověku nejméně možné, dalo by se říci, sestoupit a inkarnovat se ve fyzické lidské podobě tak, že v ní našel svůj nejlepší výraz. Proto bylo ve staré lemurské době právě na severním pólu shromáždění těch osobností, které, mohu-li se tak vyjádřit, si ještě nedělaly žádný nárok na to, aby sestoupily zcela hluboko na Zemi, a jimž více vyhovovalo zůstat nahoře v oblastech, kde vzduch byl prostoupen vodní parou. Máme tedy v lemurských dobách kolem severního pólu jakési pokolení duchů, které se nepříliš staralo o fyzická těla, která se hemžila tady dole na Zemi. Pokolení, které se v duchovním ohledu skládalo pro dnešní oči z průhledných, a proto vlastně neviditelných postav, které jako takové byly vysoce vyvinuté, ale pokud se týče jejich fyzických postav vykazovaly nižší lidskost. Žily v éterném těle, byly to více éterné bytosti a byly ve volném vztahu k primitivním tělům, která se vyvíjela dole na Zemi a také ještě neměla žádnou zvláštní hutnost. Tato těla byla příliš na Zemi závislá, a byla využívána jen v nejmenším stupni duchovně výše stojícími bytostmi jako jejich schrány. Kdyby proto dnešní člověk se svou smyslovou názorovou schopností mohl navštívit severní pól v době lemurů, tak by si mohl o tamějším obyvatelstvu říci asi toto: To je ale zcela zvláštní obyvatelstvo! Lidé jsou vlastně jen nedokonale vyvinutí co do fyzických těl, ale musí s tím souviset přece jen něco zvláštního, neboť obyvatelstvo je šikovné, je inteligentní, je jakoby řízeno na nitích shora dolů! Ano, tak to tam bylo, protože vlastní člověk nesestupoval na povrch Země. Proto byli lidé tenkrát kolem severního pólu nanejvýš éterné bytosti s vysoce vyvinutými éternými těly, ale málo vyvinutými fyzickými těly, bytosti, které si veškerou moudrost světa mohly uvědomit jakoby vysoce jasnozřivými silami ve svých éterných tělech, které tu vzhlížely k hvězdnému nebi a chápaly, jaké bytosti ožívují prostor ve světových dálkách. Avšak dalo by se říci, že jejich fyzická těla byla ospalá. Přece však, protože byly jakoby řízeny shora na nitkách, vykonávaly zcela inteligentní činy.

Naproti tomu v rovníkových krajinách tomu bylo jinak. Tam byl vliv Slunce a Měsíce z vnějšku neustále čilejší a čilejší. Vzduch byl proniknut, prohřát slunečními paprsky. Všechny ty jevy, ke kterým docházelo ve vzdušné oblasti, byly závislé na Slunci a Měsíci, a následek toho byl, že v těchto krajinách právě ve staré Lemurii sestupovali lidé nejhluběji do svých fyzických těl, že tu éterná těla nejhluběji pronikla fyzická těla. Opět by dnešní člověk se smyslovými očima bral tyto bytosti jako nejvýše vyvinuté fyzické lidské postavy, zatímco by severní národy řadil jako takové, které jsou málo vyvinuté. Vyplýval ještě jiný rozdíl, který je obzvláště důležitý.

Tam, kde slunce mělo nejmenší vliv, vyvinuli se lidé tak, že po rozsáhlých územích v podstatě jeden vypadal jako druhý. Od těch bytostí totiž, které tu nesestoupily a ještě byly éterné, od těch patřila vždycky jedna éterná bytost k mnohým dole. Nahoře to byly skupinové duše, zatímco duše kolem rovníku byly mnohem více individualizovány, každá jednotlivá byla mnohem více ve svém těle. Tedy v myslitelně nejvyšším stupni byli obyvatelé těch krajin, které dnes vidíme kolem severního pólu, v lemurské době ve znamení skupinové duševnosti. Velký počet lidí vzhlížel ke své skupinové duši. A když tyto skupinové duše budeme považovat za duše, tak byly mnohem výše vyvinuty než duše, které v lemurské době v rovníkových krajinách vstoupily do fyzických těl. Můžeme tedy říct: Kolem severního pólu žilo obyvatelstvo, které nutno hledat vlastně v jakémsi ráji, ve vzdušných oblastech, obyvatelstvo, které ještě nesestoupilo až na Zemi. Co jsme tak pochopili jako něco, co se jeví jako nezbytný následek toho, co jsme poznali už dříve, srovnajte to teď s tím, s čím se tu a tam setkáváte v duchovně vědecké literatuře: že ony vyšší bytosti, které kdysi byly učiteli lidstva, sestoupily z chladné severské krajiny! Formálně jsme je teď našli, ty skupinové duše kolem severního pólu. Chtěli-li se stát učiteli těch, kteří měli nižší duše, museli i oni více sestoupit a ve svém éterném těle se setkat s jasnožřivou schopností lemurské doby nebo museli, obětující se, přijmout fyzickou lidskou postavu lemurského obyvatelstva.

Kdybychom byli v lemurské době podnikli cestu od rovníku k severnímu pólu, tak bychom našli zduchovnění zemského obyvatelstva. Můžeme v této době rozlišovat mezi dvojím obyvatelstvem: jedním, které zůstalo ještě duchovým, kterému se zdála v podstatě jeho zemská tělesnost přídatkem k jeho duchovní podstatě, a druhým obyvatelstvem už propadlým do materiálnosti, do fyzična. Co by se stalo, kdyby nenastala žádná změna v zemském vývoji? Pak by byly vůbec nemohly nejlepší duše polárních zemí vstoupit do fyzické tělesnosti. A na druhé straně by obyvatelstvo kolem rovníku propadlo zkáze. Protože sestoupilo příliš brzy do fyzické tělesnosti, propadlo právě do oněch neřestí a nečtností, které vedly k zániku Lemurie. A následek byl, že se nej lepší část obyvatelstva vystěhovala do oněch krajin, které ležely mezi rovníkem a severskými zeměmi. V lemurských dobách totiž máme pro budoucnost nej jistější články lidstva v zemích mezi rovníkem a severním pólem. Právě nejlépe se vyvíjela lidská těla, která se pak opět mohla stát nositeli nejlepších lidských duší v oněch krajinách staré Atlantidy, které ležely, jak říkáme dnes, v zóně mírné.

Tak všechny rozličné vývojové stupně zanechaly zbytky a zbytky zůstaly i po těchto starých dobách. Sice z toho, co nazýváme lemurské obyvatelstvo Země, ono zvláštní obyvatelstvo severu, které mělo silně vyvinutá éterná těla a málo vyvinutá fyzická těla, a ono druhé rovníkové obyvatelstvo, které mělo silně vyvinutá fyzická těla a málo vyvinutá éterná těla, z nichž nic nezůstalo, ta zanikla. Tato těla totiž byla taková, že nemůžeme ani najít zbytky; substance byla ještě tak měkká, že nemůže být řeč o zbytcích. - U jejích potomků v Atlantidě šlo zejména o to, že pro zárodek já, vědomí sebe, tu byla vloha už ze staré lemurské doby, a že se neustále více a více prosazoval, stále více se na Zemi vyvíjel. Kdyby lidé nebyli z větší části přešli do Atlantidy, nebylo by mohlo dojít k čilému vývoji já. Neboť lemurské lidstvo by bylo postupně zaniklo, bylo by muselo propadnout všem vášním a nej lepší duše severu by byly vůbec nesestoupily na Zem; nebyly by mohly vůbec najít žádná vhodná těla. Nedokonalá těla z dřívějška nebyla by mohla poskytnout možnost vyvíjet silný sebevědomý pocit v tělesnosti. Tím, že nejlepší části lemurského obyvatelstva se vystěhovaly do Atlantidy, utvářelo se

lidské tělo do takové formy, že se mohlo stát správnou měrou nositelem sebevědomí. A na územích dnešní mírné zóny dosáhlo lidské tělo teprve pozvolna tuto formu. Neboť v těchto vývojových dobách se lidské tělo stále ještě přetvářelo. V atlantské době ještě nebylo lidské tělo upoutáno do pevných forem jako dnes, ale bylo to ještě tak, že duchovně významně vysoce vyvinutí lidé v tehdejší době byli fyzicky malí, byli to malí lidé. Naproti tomu člověk, který duchovně nebyl moc významný, měl v atlantské době obrovsky vyvinuté fyzické tělo. A člověk si mohl říci, když tenkrát takového obra potkal: Ten není na žádném vysokém stupni duchovnosti, neboť celou svou bytostí zapadl do těla. Všechno, co je obsaženo v pověstech o „obrech“, spočívá úplně na poznání pravdy. Když tedy v germánských pověstech je obsažena skutečná vzpomínka na ony doby, tak to pocítujeme z duchovně vědeckého hlediska jako něco naprosto správného, že obři jsou hloupí a že skřítci jsou vlastně velmi chytrí. To všechno vychází z toho, že se o atlantském obyvatelstvu dalo říci: To jsou malí lidé, ti mají velkou inteligenci, tam je naproti tomu velký druh lidí, a ti jsou všichni hloupí. Kde lidská inteligence vstoupila do tělesnosti, tu toho duchovně moc nezbylo. Takže fyzická mohutnost byla výrazem toho, že tam nezbyla žádná duchovnost. Tělo bylo tenkrát ještě úplně schopné proměny. Právě v době, kdy Atlantida začala zanikat, tu byl velký rozdíl mezi lidmi, kteří byli dobří ve svých duševních vlastnostech a kteří byli malého vzrůstu oproti obrovským postavám, které byly neřestně, u nichž šlo všechno do tělesnosti. Dokonce v bibli byste mohli najít dozvuky této skutečnosti, kdybyste je chtěli hledat.

Vidíme tedy, jak se lidské tělo v atlantské době mohlo ještě utvářet podle duchovních vlastností. Proto také mohlo přijmout postavu, která mu umožnila vybudovat všechny orgány, srdce, mozek a tak dále tak, že se staly výrazem pro vlastní bytost já, pro sebevědomou bytost. Teď se však vyvinuly tyto schopnosti a také tyto vlastnosti v nejrůznějších stupních. Existovali lidé, kteří byli opravdu správní s ohledem na svou niternost, opravdu normální, kteří nepřivedli své sobectví příliš vysoko a ani pocit já nevytvořili nějakým nízkým způsobem. U nich se udržovala oddanost k vnějšímu světu a pocit já v rovnováze. Takoví lidé byli všude roztroušeni. Byli to však ti, s nimiž atlantští zasvěcení mohli nejvíce pracovat. Naproti tomu byli jiní lidé, u nichž byl vyvinutý velmi silný pocit já, přirozeně příliš brzy; lidé totiž ještě nebyli tak daleko, aby si ve svém těle mohli vytvořit nástroj pro silně vyvinutý pocit já. Tělo proto jaksi ztuhlo v sobectví, bylo mu nemožné vyvinout se nad jistý stupeň. Jiné národy se nedostaly až k nějakému určitému normálnímu pocitu já, protože byly ve vyšším stupni ovlivněny vnějším světem, než by byly měly být národy, které byly zcela oddány vnějšímu světu. Takže zasvěcení mohli normální lidi nejlépe používat jako materiál pro budoucí vývoj a velký sluneční zasvěcenec, Manu, je kolem sebe shromáždil jako národ nejschopnější vývoje. Národy u nichž byl pud já příliš silně vyvinutý, z nitra pronikal celého člověka a dával ráz jeho jáství, jeho egotismu, putovaly pomalu na západ a z těch se stalo obyvatelstvo, které se ve svých posledních zbytcích vyskytovalo jako indiánské obyvatelstvo Ameriky. Lidé, kteří pocit jáství vyvinuli příliš málo, se vystěhovali na východ a ostatní zbytky těchto lidí jsou pozdější černošští obyvatelé Afriky. Až do tělesných vlastností je to jasné, když věci pozorujeme opravdu duchovně vědecky. Když se nitro člověka zcela projeví v jeho fyzionomii, v jeho tělesnosti, pak se jeho vnějšek pronikne barvou niternosti. Barva egotismu je však červená, měděně červená nebo také žlutohnědá. Proto může ještě i dnes způsobit skutečně příliš silný egotismus, který pochází z nějakého uraženého pocitu cti, že člověk zlostí jaksi z nitra zežloutne. To jsou jevy, které spolu dokonale souvisejí: měděná barva těch národů, které putovaly na západ, a žlutá u člověka, jemuž vzkypěla „žluč“, jak se říká, jehož nitro dává ráz až do jeho kůže. Takoví lidé však, kteří vyvinuli bytost svého já příliš slabou, kteří byli příliš vystaveni účinkům Slunce, ti byli jako rostliny: ti usadili pod svou kůží příliš mnoho uhelných součástí a zčernali. Proto jsou černoši černí. - Proto máme na jedné straně východně od Atlantidy v černém černošském obyvatelstvu, na druhé straně západně od Atlantidy v měděně červených národech zbytky takových lidí, kteří nevyvinuli cit já normální měrou. S normálními lidmi se toho dalo dělat nejvíce. Proto byli vyhlédnuti i

k tomu, aby pronikli ze známého místa v Asii na různá jiná území.

Proto byly přirozeně z oné malé skupiny, kterou Manu kolem sebe shromáždil, až do krajnosti opět nejrůznější mezistupně pokud se týče tohoto vývoje. Ty se přirozeně také uplatnily. Tyto mezistupně byly zčásti mimořádně vhodné pro další vývoj kultury země. Tak například zůstalo při tahu ze západu na východ v evropských krajinách obyvatelstvo, které vyvinulo silnou měrou cit já, ale současně bylo málo ovlivněno okolím. Pomyslete si, jak právě v Evropě muselo dojít ke zvláštní směsi. Ti, kteří putovali na východ a stali se černým obyvatelstvem, byli silně ovlivnitelní pro vnější svět, zvláště pro působení Slunce, právě proto, že měli malý cit pro já. Do těchto krajin putovaly - alespoň v tomto směru - národy, které měly silný cit pro já. To je obyvatelstvo, které jaksi dávalo přednost východnímu směru před západním. Ten zmínil měděnou barvu, kterou by bylo dostalo, kdyby bylo táhlo na západ. A z ní vzniklo ono obyvatelstvo, které mělo silný cit pro já, které udržovalo rovnováhu s oddáním se vnějšímu světu. To je obyvatelstvo Evropy, o němž jsme v poslední veřejné přednášce mohli říci, že u něho byl od počátku podstatný silný pocit osobnosti.

Tak vidíme, jak u člověka působí vnějšek na vnitřní poměry a jak Země dala podnět různými oblastmi, jimiž jsou její povrchové části vystaveny slunečnímu ozařování, pro nejrůznější stupně duševního vývoje. Podle toho, kam se tenkrát duše ubíraly, nacházely nerůznější možnosti, aby prodělaly svůj vývoj ve fyzickém těle. Je velmi významné, že bereme v úvahu souvislost mezi působením Slunce na

Zemi a vývojem lidstva. Budete-li právě tyto věci později se mnou dále sledovat až do podrobností, pak uvidíte, že se dá mnohé i v pozdějších dobách vysvětlit tím, že došlo k nej různějším odstínům. Tak máme například v Evropě část obyvatelstva, která zůstala taková, jak jsem ji právě popsal, a která až do pozdních dob byla odkázána na sebe. Nestarala se o druhé, ale část, která se pak odvrátila od tohoto obyvatelstva do krajin, které už byly osídleny obyvatelstvem, jež ztmavlo v nejrůznějších stupních, se pak s ním smísila, a měla teď už také všechny možné stupně této barvy pleti. Podívejte se na tyto barvy, počínající černochy až k žlutému obyvatelstvu, které lze najít v Asii. Proto tam máte těla, která jsou opět schránkami nej různějších duší, počínajíc úplně pasivní černošskou duší, která je plně oddána okolí, vnější fyzičnosti, až k ostatním stupňům pasivních duší v nejrůznějších krajinách Asie.

Leccos z vývoje asijských a afrických národů vám teď bude v jeho zvláštnostech pochopitelné: představují směs oddanosti svému okolí a zevně raženého pocitu já. Takže máme v podstatě dvě skupiny lidí, které představují různé poměry pomíchání: na evropské půdě ty, kteří tvořili základ bílého obyvatelstva, kteří nejsilněji vyvinuli pocit osobnosti, ale neobrátili se tam, kde pocit osobnosti pronikl celé tělo, ale kde se pocit já více zniternil. Proto máte v západní Asii, zčásti i ve starších dobách v severní Africe a v evropských krajinách obyvatelstvo, které má vnitřně silný pocit já, ale zevně v podstatě málo zapadá do okolí, je vnitřně silné a zpevněné povahy, ale tento vnitřní charakter nevtrsklo do vnější tělesnosti. Naproti tomu máme v Asii obyvatelstvo, které je pasivní, oddané povahy, u něhož se právě pasivita vyjadřuje ve vyšším stupni. Obyvatelstvo se tím stává snivé, éterné tělo proniká velmi hluboko do fyzického těla. To je základní rozdíl mezi evropským a asijským obyvatelstvem.

Doprostřed byl v klíně Manu se svými normálními lidmi. Každému jednotlivému odstínu tohoto obyvatelstva musel dát správnou kulturu. Moudrost a nauky musel odstínit tak, jak to bylo přirozené pro vnější poměry obyvatelstva. A tak vidíme, jak obyvatelstvu v Asii je dána nauka, která je určena k tomu, aby je uspokojila v jejich pasivitě, v jejich oddanosti. Toto asijsko-africké obyvatelstvo nezdůrazňuje „já“. Černoch by částečně vůbec nezdůrazňoval já. Vzhledlo-li toto obyvatelstvo k božskosti, tak řeklo: Nejnítěrnější podstatu sebe sama nenacházím v sobě, ale nacházím ji v Brahmovi, když vyplynu ze sebe, když se oddám vesmíru!

Takovou nauku by byli v Evropě nechápali. Na to byla Evropa položena příliš k severnímu pólu a jistá podobnost už zůstává zemím i později. Vzpomeňme si, že jsme kdysi kolem severního pólu našli obyvatelstvo, které nesestoupilo až do fyzických těl, jehož fyzická těla jaksí dokonce zakrněla. Ano, evropské obyvatelstvo teď ještě zcela nesestoupilo do svých fyzických těl. Zniternilo si svůj pocit osobnosti. A to bychom tím více našli, čím více bychom se vraceli do starých evropských dob. Uvědomte si, jak se tento cit pro osobnost ještě udržel až do pozdějších dob, kdy už se možná pro něj vůbec neviděl důvod. Někdo, kdo by patřil k východu, byl by řekl: Spojuji se s jedním, s všeobecným Brahmou! Ty se spojuješ s Brahmou, druhý se spojuje s Brahmou, padesátý, stý, ti všichni se spojili s tím jedním Brahmou! - S čím se spojoval Evropan, kdyby to musel přiznat jako něco, co platilo v jeho názoru? Spojil se s jednou Valkýrou, s jednou vyšší duší. A pro každého je tady Valkýra v okamžiku smrti. Tady je všechno individuální, tady je všechno osobní. A na hranici obou území, jen tady mohlo vzniknout něco jako náboženství Mojžíše a Krista. Jen sem doprostřed mezi východ a západ mohlo zapadnout. A zatímco se nemohlo zakořenit na východ, kde představa Boha byla jako jednotná, ale na předešlém stupni, mohla se prosadit jako představa osobního Boha, kterým je Jahve a kterým je Kristus u těch národů, které už v sobě mají pocit osobnosti. Proto se rozšířila na západ, a vidíme, že se zde mohla setkat s porozuměním jako představa osobně myšleného Boha. Proto ji chápeme skoro jako nezbytnost v tomto pásmu. Pociť osobnosti tu byl, ale byl ještě niterný, duchovní, jako u starých Lemurů bylo všechno ještě duchovní, kdežto tělesné bylo málo vyvinuté. Tady byla sice tělesnost vyvinutá, ale to osobní, na co člověk kladl největší důraz, bylo niterné a niterným chtěl také získat to vnější. Proto také Boha chápali nejlépe tam, kde měl se svým vnějškem nejvíce niternosti, Krista. V Evropě bylo pro Krista všechno připraveno. A protože to byla území, kde lidé dříve ještě úplně nesestoupili na pozemské dějiště, a proto tu ještě bylo něco jako poslední zbytky duchovního vnímání, tak také něco zůstalo ze zření duchových bytostí, ze starého evropského jasnozření.

Toto staré evropské jasnozření také vedlo k tomu, že po celé Evropě, a ještě i v Asii, byla prastará představa Boha, o níž dnešní učenci teprve tehdy budou vědět, až ji objeví v pověstech jednotlivých odlehklých území Sibiře. Vynořuje se tu totiž pozoruhodné označení, z doby dlouho před křesťanským vývojem, kdy se nic nevědělo o tom, co se tu dole stalo, tedy o tom, co je popsáno ve Starém zákoně, co je řeckořímský vývoj, co je orientální vývoj. Vynořuje se tu podivuhodná představa, která asi vedla ke jménu, které už zřejmě doznělo: „Ongod“; a Ongod je jméno, které dneska jaksí ještě doznívá v představě o „jednom Bohu“! Ongod by asi byl něco božského ve všech duchových bytostech, které vnímáme. Tak i v tomto směru byla osobní představa o Bohu něco naprosto známého pro obyvatelstvo, které obývalo právě tento pás země. Proto můžeme chápat, že právě v tomto pásmu země tento názor také nesl své nejpodstatnější plody. Tento pás země totiž se svým obyvatelstvem jaksí rozřešil tajemství já. V podstatě veškerý vývoj od atlantské doby spočívá v tom, že buď si části obyvatelstva udržely pocit já právě ve správném poměru, nebo že já vyvinuly příliš silně nebo příliš slabě. Ze všech těch národů, které v určitém stupni vyvinuly já příliš silně nebo příliš slabě, se nic nemohlo stát. Ve zvláštním poměru je vyvinuly národy, které byly právě popsány jako obyvatelstvo přední Asie a také ještě národy určitých území Afriky a přednostně Evropy.

To byly základní podmínky pro pozdější kulturu, která se vyvíjela asi od počátku našeho letopočtu. Já muselo dosáhnout určitého vývoje, ale potom se nepříliš vychýlit na jednu nebo druhou stranu. A naším úkolem dnes je toto právě pochopit ve správném smyslu. V jistém ohledu se musí veškerá duchovní věda dovolávat toho, co nazýváme vývoj vyššího já z nižšího já. Když se teď ohlédneme zpět, můžeme říci: Na tom, že jisté části obyvatelstva Země nenašly možnost držet správně krok s vývojem Země v rozvoji svého já, na tom se můžeme poučit, kolik toho můžeme opominout, pokud se týče vývoje vyššího já z nižšího já. Tu například ve staré Atlantidě byly národy, které se potom staly Indiány, které se jaksí zemskému obyvatelstvu ztratily. Co by byly řekly, kdyby mohly vyslovit to, co

u nich bylo skutečností vývojek Řekly by: Chci především vyvíjet své nitro! Svě nitro, což je moje nej vyšší, když pohlédnu do sebe! A vyvinuly toto já tak silně, že se to u nich dostalo do barvy kůže a oni dostali měděně červenou barvu. Vyvíjeli se v dekadenci. To jsou ti, kteří v atlantickém obyvatelstvu, kde všechno šlo ještě do masa a do kůže, pěstovali něco, co by se mohlo nazvat, dumání v já, kteří jaksi měli přesvědčení: Nacházím všechno, co lze vyvinout, v sobě samém! Jiný extrém byli ti, kteří říkali: Ach, já nestojí za nic! Já se musí samo ztratit, musí se úplně rozplynout, musí si nechat všechno říci zvenku! - Ve skutečnosti to neřekli, neboť tak neuvažovali. Ale to jsou ti, kteří svá já natolik zapřeli, že tím zčernali, protože vnější síly, které přicházejí ze Slunce na Zemi je právě udělaly černými. Jen ti, kteří byli s to udržovat rovnováhu pokud se týče já, to byli ti, kteří se mohli vyvíjet do budoucnosti.

Pohlédněme teď na obyvatelstvo naší Země. Jsou tu dnes ještě lidé, kteří říkají: Ach, anthroposofové mluví o duchovém světě, který hledají sami v sobě. My však pohlížíme na své dobré, staré, z vnějšku překonané náboženské tradice. Stavíme na tom, co nám přichází zvenku, a už se moc nestaráme o nějaký vyšší svět! - Dnes je přirozeně všechno duchovnější, než bylo v Atlantidě. Dnes už nezčernáme jen proto, že stavíme pouze na tradicích, když říkáme: O nás se už postarají ti, jimiž je svěřena spása naší duše, kteří působí kolem nás a kteří jsou dokonce ustanoveni k tomu, aby se naše duše dostaly do nebe! - Dnes z toho nezčernáme. Ale nechceme všechno zpochybňovat. I dnes jsou evropské krajiny, kde se říká, že člověk takovým smýšlením zčerná! Dnes je právě všechno duchovnější! To jsou tedy jedni. Druzí jsou ti, kteří, aniž se nejdříve zabývají tím, co je duchovní věda schopná nám přinést ve všech jednotlivostech: kronika akáša, podstata reinkarnace a karmy, zásady o bytosti člověka a tak dále, a aniž usilují, aby to pochopili, to jsou takoví, kteří jsou příliš pohodlní a říkají: K čemu to všechno potřebují! Nahlédnu do svého nitra, to je mé vyšší já, to je božský člověk ve mně! - Takové smýšlení se vyvine dokonce velmi často na půdě antroposofie. Člověk se nechce nic učit, opravdu se vyvíjet a čekat, až jeho já obsáhne všechna jednotlivá utváření, ale pobíhá kolem a čeká, až z něho promluví boží člověk a stále zdůrazňuje vyšší já. Ano, dokonce je jistá literatura, která říká: Vůbec se nepotřebujete učit! Nechte jen ze sebe mluvit božího člověka! - Dnes, kdy je všechno duchovnější, člověk tím už nedostane měděně červenou barvu. Ale propadne podobnému osudu jako obyvatelstvo, které stále jen spoléhalo na své já.

To je to, co potřebujeme: já, neustále se udržující v pohybu, které se nesmí ztratit ve vnějším fyzickém pozorování, ve vnějším fyzickém prožívání, které však ani nezůstane stát na jednom bodě, ale opravdu se dostane k duchovním útvarům. Proto nám velcí mistři moudrosti a souladu pocitů od počátku v antroposofickém hnutí neřekli asi: Nechte božího člověka ze sebe mluvit! Ale dali nám zcela určité impulzy, abychom našli moudrost světa ve všech podrobnostech. A nejsme žáky velkých mistrů, když chceme ze sebe jen nechat mluvit božího člověka, nebo když si myslíme, že každý jednotlivec nosí v sobě svého mistra, ale když chceme poznat utváření světa ve všech jeho podrobnostech. Duchovně vědecký vývoj znamená usilovat o znalost všech intimit světového dění. Svého vyššího já dosáhneme tehdy, když ve vývoji budeme vystupovat od stupně ke stupni. Naše já je otištěno venku v zázracích světa. Jsme totiž zrozeni ze světa a chceme se opět do tohoto světa vžít. Tak vidíme, jak dnešní situace jíž může člověk propadnout, jsou jaksi jen novější duchovnější útvary toho, s čím jsme se setkali už v atlantské době. To už také byly tyto tři části mezi lidmi: jedni, kteří opravdu chtěli vyvinout své já, přijímali neustále něco nového, a tím se opravdu stali nositeli poatlantské kultury. A jiní, kteří božího člověka chtěli jen nechat mluvit ze sebe a jejich já je proniklo měděně červenou barvou kůže. A třetí, kteří obraceli smysl jen navenek a kteří zčernali.

Musíme se z toho, co nám toto dění ukazuje, správně poučit. Pak budeme moci právě v anthroposofickém hnutí najít správný impuls. To, co se děje, se vždycky už jistým způsobem stalo, ale děje se to stále znovu v nových formách. Proto je anthroposofické hnutí něčím tak velkým a významným, že dále vyvíjí něco, co se viditelně vyvinulo v Atlantidě, a teď na územích Země spíše neviditelně. Tak spěchá člověk od kultury viditelného vstříc kulturní epoše neviditelného a stále neviditelnějšího.